

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра української та зарубіжної літератур і методик їх навчання

Олена ЮРЧУК, Оксана ЧАПЛІНСЬКА

Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять
з обов'язкової освітньої компоненти

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ»
(Модулі 4-7)

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і
література)

ЖИТОМИР
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
протокол № 9 від 31 травня 2024 р.*

Рецензенти:

Світлана КОВПІК – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української та зарубіжної літератур Криворізького державного педагогічного університету

Любов ПАРХЕТА – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Валерій БАШМАНІВСЬКИЙ – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики, реклами та PR Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ю-64 Юрчук О., Чаплінська О. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять з обов'язкової освітньої компоненти «Історія української літератури (модулі 4-7)» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література). Житомир: Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 50 с.

Видання підготовлене з метою надати методичну допомогу здобувачам спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) у вивченні освітньої компоненти «Історія української літератури». Методична розробка містить опис і структуру освітньої компоненти, плани семінарських занять, питання для обговорень і самоперевірки, завдання для самостійної роботи, список літератури для підготовки до занять.

© Юрчук Олена, Чаплінська Оксана, автори, 2024

© Житомирський державний університет імені Івана Франка

УДК 821.161.2(07)

Ю-64

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис освітньої компоненти.....	8
Структура освітньої компоненти.....	9
Плани семінарських занять.....	11

ВСТУП

Освітня компонента «Історія української літератури» вивчається здобувачами вищої освіти на I – III курсах. Програма навчальної дисципліни складається з 10 модулів:

Модуль 1. Українська література середньовіччя та бароко.

Модуль 2. Українська література першої половини XIX ст.

Модуль 3. Творчість Т. Шевченка.

Модуль 4. Українська література 40–60 рр. XIX ст.

Модуль 5. Українська література 70–90-х рр. XIX ст.

Модуль 6. Теоретичні засади раннього українського модернізму.

Модуль 7. Особливості розвитку прози, поезії та драматургії кінця XIX – початку XX століть.

Модуль 8. Творчі пошуки й жанрово-стильові особливості української літератури 20–30-х рр. XX ст.

Модуль 9. Соцреалізм в українській літературі XX ст.

Модуль 10. Літературні покоління і поступова «втеча від соцреалізму» в українській поезії та прозі II пол. XX ст.

Предметом вивчення освітньої компоненти є специфіка розвитку української літератури.

Мета вивчення освітньої компоненти: знання проблематики й художніх особливостей української літератури, розуміння жанрово-стильових тенденцій, ознайомлення з культурно-історичним контекстом і критичним дискурсом, розвиток естетичних смаків, комунікативних навичок, виховання свідомої громадянської позиції.

Основні завдання вивчення освітньої компоненти:

- ознайомити з культурно-історичним контекстом і специфікою розвитку української літератури;
- окреслити жанрово-стильові особливості української прози, поезії та драматургії;
- знати літературні об'єднання, основні персоналії та твори української літератури;
- удосконалювати навички літературознавчого аналізу;
- розвивати естетичні смаки, критичне мислення, соціальні навички (soft skills) здобувачів вищої освіти.

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі середньої освіти, викладати українську мову і літературу в рамках програми середньої освіти, розв'язувати завдання з філологічних дисциплін вище шкільного рівня, розуміти сучасні тенденції філологічних наук, педагогіки, психології, методики навчання української мови і літератури, організовувати освітній процес у закладах загальної середньої освіти. Вона формує і поглиблює такі компетентності та програмні результати навчання:

- ✓ здатність узагальнювати основні поняття предметної галузі та професійної діяльності;
- ✓ здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології;
- ✓ здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;
- ✓ здатність до пошуку, оброблення, аналізу та синтезу інформації з різних джерел;
- ✓ здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- ✓ здатність працювати в команді;
- ✓ здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- ✓ здатність діяти із соціальною відповідальністю та усвідомлювати цінності громадянського суспільства;
- ✓ здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- ✓ здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- ✓ здатність використовувати в професійній діяльності особистісно орієнтований, діяльнісний та компетентнісний підходи до навчання української мови і літератури;
- ✓ здатність застосовувати сучасні наукові досягнення в царині теорії та історії української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти;
- ✓ здатність здійснювати освітню діяльність у процесі навчання української мови і літератури, об'єктивно оцінювати рівень навчальних досягнень учнів, аналізувати специфіку сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу для оптимізації освітнього процесу;
- ✓ здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову, що вивчається, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і ситуаціях спілкування у процесі фахової та міжособистісної комунікації;
- ✓ здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних фактів для розв'язання професійних завдань під час освітнього процесу;
- ✓ здатність орієнтуватися в історії та теорії української мови та літератури у світовому контексті, уміння використовувати здобутки

мовознавства та літературознавства для формування національної свідомості, світогляду, ціннісних орієнтацій в учнів у сучасному суспільстві;

- ✓ здатність критично осмислювати основні закономірності історико-літературного процесу та етапи становлення української літератури, використання фахових знань з української літератури в закладах середньої освіти;

- ✓ здатність критично осмислювати закономірності становлення та розвитку історії української мови, застосовувати фахові знання з української мови в закладах середньої освіти;

- ✓ здатність здійснювати наукове дослідження, узагальнювати та оприлюднювати його результати та застосовувати їх під час професійної діяльності;

- ✓ здатність до аналізу та корекції власної педагогічної діяльності, використання вітчизняного та закордонного педагогічного досвіду в царині викладання української мови і літератури для здійснення освітнього процесу з урахуванням соціальних, професійно-педагогічних і морально-етичних аспектів;

- ✓ здатність застосовувати традиційні та інноваційні форми, методи, засоби, технології навчально-виховної роботи в процесі мовно-літературної освіти;

- ✓ здатність до аналізу, планування й підготовки різних типів уроків української мови і літератури та позакласних заходів, формування навичок ведення шкільної документації, створення навчально-методичного забезпечення мовно-літературної освіти;

- ✓ здатність ураховувати індивідуальні й вікові особливості учнів, створювати психологічно позитивний клімат у процесі навчання української мови та літератури, під час виховання, забезпечувати ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу, запобігати конфліктним ситуаціям, знати шляхи їх розв'язання в процесі педагогічної діяльності;

- ✓ здатність ураховувати регіональний мовно-літературний контекст для розвитку професійних знань і формування фахових компетентностей, реалізації освітніх цілей;

- ✓ здатність розуміти специфіку освітньої діяльності та навчання української мови і літератури задля застосування набутих знань, умінь і навичок в освітньому процесі, що сприятиме формуванню соціально активної особистості;

- ✓ здатність розуміти лінгвофілософські ідеї, мову та літературу як соціокультурний феномен, володіти методами лінгвофілософського аналізу;

- ✓ здатність працювати з науковою, довідковою та методичною літературою рідною й іноземною мовами;

- ✓ здатність самостійно й відповідально працювати для підвищення фахового розвитку, самоосвіти, удосконалення своєї педагогічної майстерності;

- ✓ знати загальні теоретичні положення, концепції та наукові поняття, категорії філологічних дисциплін;

✓ знати особливості розвитку історії української літератури у вітчизняному та світовому контекстах, естетичні теорії, інтерпретаційні методи та методології, напрямки, стилі, стильові різновиди, жанри класичної та сучасної української літератури;

✓ уміти працювати з науковими та науково-методичним джерелами, систематизувати й застосовувати інформацію під час здійснення освітньої та наукової діяльності;

✓ застосовувати різні види інтерпретації художнього твору, знання про його жанрову стильову своєрідність, місце у вітчизняному та світовому літературному процесах, міждисциплінарні зв'язки, традиції та новаторство;

✓ аналізувати, інтерпретувати, класифікувати, узагальнювати, поєднувати психолого-педагогічну, методичну та філологічну інформацію під час навчання української мови та літератури в закладах середньої освіти;

✓ демонструвати готовність навчатися впродовж життя й удосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію.

Інструктивно-методичні матеріали розроблені до семінарських занять модулів 4–7, що вивчаються здобувачами вищої освіти на II курсі.

Опис освітньої компоненти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 7	01 Освіта/Педагогіка	Обов’язкова	
	014 Середня освіта		
Модулів – 4	Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 210		II	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми аудиторних – 3,0/3,4 самостійної роботи здобувача – 2,6/4,1.	перший (бакалаврський)	44 год.	8 год.
		Семінарські	
		58 год.	10 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		108 год.	192 год.
		Індивідуальна робота	
		-	-
		Вид контролю: екзамени	

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	Всього	Лекції	Практичні/Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття
Модуль 4. Українська література 40-60 рр. XIX ст.												
Тема 1. Літературний процес 40-60 років XIX століття в Україні. Культурно-історичний контекст	4	2			2		8	2			6	
Тема 2. Творчість Марка Вовчка.	7	2	2		3		5				5	
Тема 3. Творчість Л. Глібова.	5		2		3		5				5	
Тема 4. Творчість С. Руданського.	5		2		3		5				5	
Тема 5. Творчість А. Свидницького	5	2			3		5				5	
Тема 6. Творчість П. Куліша.	7	2	2		3		7		2		5	
Тема 7. Творчість О. Стороженка.	7	2	2		3		5				5	
Тема 8. Творчість Ю. Федьковича	5		2		3		5				5	
Разом за модулем 1	45	10	12		23		45	2	2		41	
Модуль 5. Українська література 70-90-х рр. XIX ст.												
Тема 9. Літературний рух 70-90-х років XIX століття. Культурно-історичний контекст.	3	2			1		2				2	
Тема 10. Творчість Івана Нечуя-Левицького.	5	2	2		1		3				3	
Тема 11. Творчість Панаса Мирного	5	2	2		1		3				3	
Тема 12. Творчість Б. Грінченка.	3		2		1		3				3	
Тема 13. Творчість Олени Пчілки.	3		2		1		3				3	
Тема 14. Українська драматургія і театр в	3	2			1		3				3	

останній третині 19 століття.												
Тема 15. Творчість М. Кропивницького.	2				2		3				3	
Тема 16. Творчість М. Старицького.	2				2		3				3	
Тема 17. Драматургія І. Карпенка-Карого.	3		2		1		3				3	
Тема 18. Творчість Я. Щоголіва	2				2		3				3	
Тема 19. Творчість І. Манжури	2				2		3				3	
Тема 20. Творчість П. Грабовського.	2				2		3				3	
Тема 21. Творчість Івана Франка. Поетія.	7	2	4		1		5		2		3	
Тема 22. Творчість Івана Франка. Проза.	3		2		1		5	2			3	
Разом за модулем 2	45	10	16		19		45	2	2		41	
Модуль 6. Теоретичні засади раннього українського модернізму												
Тема 23. Криза народництва. Поява модерністського дискурсу.	16	4	2		10		20	2			18	
Тема 24. Сильові різновиди раннього українського модернізму.	16	4	2		10		20		2		18	
Тема 25. Літературні угруповання кінця XIX – початку XX століть.	13	4			9		20				20	
Разом за модулем 6	45	12	4		29		60	2	2		56	
Модуль 7. Особливості розвитку прози, поезії та драматургії кінця XIX – початку XX століть												
Тема 26. Проза кінця XIX – початку XX століть.	37	6	14		17		24	2	2		20	
Тема 27. Поетія кінця XIX – початку XX століть.	18	2	6		10		20				20	
Тема 28. Драматургія кінця XIX – початку XX століть.	20	4	6		10		16		2		14	
Разом за модулем 7	75	12	26		37		60	2	4		54	
Усього годин	210	44	58		108		210	8	10		192	

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ з освітньої компоненти «Історія української літератури»

Модуль IV. Українська література 40-60 рр. XIX ст..

Семінарське заняття 1. *Творчість Марка Вовчка (Марії Вілінської).*

План

1. Біографічні відомості: репутація la femme fatale; боротьба аксіологічних пріоритетів.
2. Періодизація творчості. Особливості оповідної манери Марка Вовчок. Творчість Марка Вовчок у критиці.
3. «Народні оповідання». Історія написання, проблематика, психологізм, фольклорно-етнографічна основа, особливості типізації, образна система:

4. Повість «Інститутка»: проблематика, сюжетно-композиційні особливості, образна система твору.

Художні тексти: «Народні оповідання» («Козачка», «Горпина», «Одарка», «Свекруха», «Максим Гримач», «Данило Гурч»), «Ледащиця», «Два сини», «Маруся», «Інститутка».

Основні терміни та поняття: народництво, просвітницький реалізм, повість, оповідання, літературна казка, психологізм, засоби психологічного аналізу (авторські розуми, внутрішнє мовлення, деталь, діалог), індивідуалізація образів, протиставлення.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Охарактеризуйте новаторство Марка Вовчка у прозі.
2. Чому Марко Вовчок називають українською Жорж Санд?
3. Що об'єднує перші твори Марка Вовчка і «Хатину дядька Тома» Г. Бічер-Стоу?
4. Що спільного між баладами і оповіданнями «Свекруха», «Максим Гримач», «Данило Гурч»?
5. Яких принципів дотримується письменниця у родинно-побутових оповіданнях?
6. Які твори написані у жанрі «трагедійного соціально-проблемного оповідання» (за І. Денисюком)?
7. Проаналізуйте «батьківські» фігури у розрізі літературної діяльності Марка Вовчка.
8. Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що літературна позиція письменниці поєднує імітацію й садомазохістські сюжети? Аргументуйте свою відповідь.
9. Який внесок Василя Доманицького у критичну рецепцію творчості Марка Вовчка?
10. Чим пояснюється публікація полярних некрологів (С. Єфремова й І. Франка) після смерті письменниці?

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте статті Віри Агеєвої, Миколи Зерова, Соломії Павличко й Віктора Петрова-Домонтовича («Три долі : Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі»: С. 11–23, С. 103–113, С. 287–296, С. 297–320).
2. Прореферуйте главу праці Ніли Зборовської «Код української літератури : проект психоісторії новітньої української літератури» (С. 98–116).

Література:

1. Агеєва В. Чоловічий псевдонім і жіноча незалежність. *Слово і час*. 2002. № 4. С. 27–33.
2. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX–поч. XX ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 39–89.
3. Дудко В. Марко Вовчок у журналі «Основа»: реалії і міфи. *Спадщина: Літературне джерелознавство. Текстологія*. Київ, 2007. Т. 3. С. 7–56.
4. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 404–407.
5. Зеров М. Марко Вовчок / три лекції про неї. *Твори: У 2-х т. Т. 2*. Київ, 1990. С. 224–235.
6. Зборовська Н. Код української літератури : проект психоісторії новітньої української літератури : монографія. Київ : Академвидав, 2006. С. 98–116.
7. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 1. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2005. С. 569–593.
8. Куліш П. Взгляд на малоросийскую словесность по случаю выхода в свет книги «Народні сповідання Марка Вовчка». *Твори: У 2-х т. Т. 2*. К., 1989. С. 477–484.
9. Три долі : Марко Вовчок в українській, російській та французькій літературі / упоряд. В. Агеєва. Київ: Факт, 2002. 368 с.
10. Франко І. Марія Маркович / Марко Вовчок / Посмертна згадка. *Зібрання творів: У 50-ти томах. Т. 37*. К., 1982. С. 276–279.
11. Чопик Р. Вовчок. *Слово і Час*. 2007. № 8. С. 3–14.
12. Штейнбук Ф. «Інститутка» Марка Вовчка в новій літературознавчій методології. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 19–21. С. 79–85.

Семінарське заняття 2. *Творчий доробок Леоніда Глібова.*

План

1. Просвітницька стратегія культурно-освітньої діяльності Леоніда Глібова.
2. Мандрівні й оригінальні сюжети байок митця.
3. Мотиви й образи, елегійно-романсовий характер, жанрова своєрідність лірики Леоніда Глібова.
4. Твори для дитячого читання: загадки, віршована казка, акровірші.
Художні тексти: байки: «Вовк та Ягня», «Вовк і Кіт», «Лебідь, Щука і Рак», «Дві бочки», «Щука», «Мишача рада», «Лев та Миша», «Гадюка і

Ягня», «Горлиця й Горобець», «Лев на облаві», «Лев-дідуган», «Ведмідь-пасічник», «Вовк та Зозуля», «Грандафіль і Свиня», «Хмара», «Громада», «Квіти», «Коник-стрибунець», «Мірошник», «Охрімова свита», «Цуцик», «Зозуля й Півень», «Лисиця-жалібниця», «Перекотиполе», «Цяцькований Осел», «Мальований Стоп»; поезії: «Думка (Турбується наш невсипущий світ...», «Зіронька», «Не плач, поет!», «Розмова», «Миколі Лисенкові», «Декому на догад», «Над Дніпром», «Журба», «Nocturno», «У степу», «Під калиною», «Моя веснянка», «Пташка». «Веснянка», «Зимня пісенька», «Щедрівка», «Квіткове весілля».

Основні поняття і категорії: акровірш, загадка, віршована казка, байка, езопівська байка, лафонтенівська байка, образ оповідача, алегорія, елегійно-романсовий характер лірики.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. У чому зв'язок між байкою та іншими жанрами у творчому доробку митця?
2. Назвіть тижневик у якому Леонід Глібов виконував функції видавця і редактора?
3. Які періоди виділяють у байкарській творчості Леоніда Глібова? Охарактеризуйте їх.
4. У яких байках Леонід Глібов зобразив конфлікт протилежних світоглядних настанов?
5. Окресліть жанрово-стильові ознаки ліричних поезій Леоніда Глібова.
6. Який основний мотив перших ліричних поезій митця?
7. Яку із поезій митця Іван Франко назвав «правдивою перлиною української лірики»? Чому?
8. Яким діячам митець адресував присвяти в своїх поезіях? Які культурницькі взаємини вони кодують?
9. Який псевдонім обрав письменник для своїх творів на сторінках дитячого «Дзвінка»?
10. Співвіднесіть творчі здобутки Л. Глібова із домінуючими тенденціями української літератури XIX ст..

Завдання для самостійної роботи:

Микола Лисенко поклав на музику ліричну поезію Леоніда Глібова «Журба». Прослухайте музичну композицію «Стоїть гора високая...» (у виконанні Анатолія Солов'яненка (<http://surl.li/tflst>) або Михайла Хоми (<http://surl.li/tfltb>) й пригадайте епізод життя письменника, пов'язаний із нею, коротко відрефлексуйте емоційний стан ліричного героя / автора.

Література:

1. Бондар М. Леонід Глібов: негативи, позитиви, маски. *Слово і час*. 1997. №4. С. 52–61.
2. Горбатюк В. «Стоїть гора високая...»: До 185-річчя Леоніда Глібова. *Літературна Україна*. 2012. 15 березня. С. 12
3. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 412–414.

4. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 153–173.
5. Марценюк С. Слово і час Леоніда Глібова. *Дивослово*. 1996. № 9. С. 60–61.
6. Самойленко Г. В. Леонід Глібов у колі сучасників : монографія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 128 с.
7. Черкаська Г. Леонід Глібов і дві його Параскеви. *Голос України*. 2016. 24 листопада. С. 12.
8. Шпак В. Український Крилов чи самодостатній талант?: До 190-річчя від дня народження Леоніда Глібова. *Урядовий кур'єр*. 2017. 25 лютого. С. 9.

Семінарське заняття 3. *Творчість Степана Руданського.*

План

1. Життя Степана Руданського: конфлікт з батьком, духовенство / лікарська справа, Петербурзький і Ялтинський періоди.
2. Ліричні твори митця: жанрові різновиди, основні мотиви.
3. Інтимна лірика Степана Руданського: від самотності й відчуження до анакреонтичної поезії.
4. Тематика та жанрова специфіка «приказок».
5. «Історичні співи» та «Байки світової» («Лірникові думи») Степана Руданського.

Художні тексти: балади: «Два трупи», «Вечорниці», «Упир», «Тополя», «Верба», «Купці»; поезії: «Моя смерть», «Наука», «Гей, бики!», «До дуба», «Студент», «Над колискою», «До дядька Прохора коваля», «Над могилою», «Пісня Хмельницького», «Повій, вітре, на Вкраїну...», «Голе, голе моє поле...», «Звела мене не біда...», «Сиротина я безродний...», «Не дивуйтесь, добрі люди», «Ой чому ти не літаєш...», «П'яниця», «Не згадаю гадки», «Тільки-м родилась, злая недоля...», «До моїх дум», «Хлопці-молодці, пийте, гуляйте!», «Чорний колір», «Ти не моя», «Мене забудь!», «Згадай мене, мила», «Ой вийду я у садочок», «Іще вчора ізвечора»; «приказки»: «Піп на пущі», «Подорож до Єрусалими», «Баба в церкві», «Чорт», «Гуменний», «Хмельницький з ляхами», «Черевики», «Добре торгувалося», «Не мої ноги», «Засідатель», «Набожний ксьондз», «Два рабини», «Війна», «Чого люди не скажуть», «Сама учить», «Указ», «Что смотришь?».

Основні поняття і категорії: анакреонтична поезія, балади (авторське жанрове визначення «небилиці»), гуморески-«приказки», медитації, вірш-автопортрет, вірш-оповідання, послання, поеми, співомовки, романтизм, сентименталізм, реалізм.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Яким чином національне самовизначення митця позначилось на його житті?
2. Охарактеризуйте основні мотиви лірики Степана Руданського.

3. Доведіть, що гумористичні твори Степана Руданського ґрунтуються на здобутках комічних жанрів українського фольклору.

4. У публікації 1913 року Сергій Єфремов писав: «Єсть у красуні-Ялті одне місце, на якому жвавіше заб'ється серце у кожного українця <...> По каміню повивався розгорнутий аркуш і на йому вирито: На могилі не заплаче / Ніхто в чужині. / Хиба хмаронька / Заплаче дощем по мені. / Степан Руданський / Малорусскій поет / помер року 1873, / квітня 21-го, 39 літ.». Чи є щось символічне у цьому написі? Доведіть свою думку.

5. Порівняйте вірш Степана Руданського «Над колискою» і «Колискову» Лесі Українки? Що об'єднує ці дві поезії?

6. Які явища соціального життя зображує в «приказках» митець?

7. Міркуючи про ліричні поезії митця, Іван Дзюба писав: «Хоч і немає в них палких пристрастей, але тихий смуток, здебільше від самоти або нерозділеного кохання, щирість почуття, мелодійність робили кращі з них справжніми ліричними перлинами; вони природно лягали на музику і ставали народними піснями». Назвіть найвідомішу ліричну поезію Степана Руданського. Скількома мовами вона перекладена?

8. Як оцінив поему «Лірникові думи» Іван Франко?

9. Яка роль Олени Пчілки у літературній творчості Степана Руданського?

10. Яким є творчий доробок Степана Руданського у критичній рецепції Івана Франка?

Завдання для самостійної роботи

Прочитайте оповідання Валерія Шевчука «Постріл» (Шевчук В.О. Долина джерел: оповідання. Київ: Радянський письменник, 1981. С. 211–239. (URL: <http://surl.li/srrqw>)). Співвіднесіть образи Амвросія Метлинського і Степана Руданського із Вашим уявленням про цих літературних діячів.

Література:

1. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 415–419.
2. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 174–195.
3. «І я знов живий світ оглядую...». До 180-річчя від дня народження Степана Васильовича Руданського. Київ: ЗАТ «ВІПОЛ», 2014. 224 с. URL: <http://surl.li/srrnd>
4. Кримський А. Твори: У 5 т. Київ. 1972. Т.2. С. 365–373, С. 373–379, С. 559–581.
5. Мовчун А. Степан Руданський. 1834 – 1873. *Українська мова та література*. 2002. №23–24. С.22–26.
6. Погребенник В. Степан Руданський: (1834 – 1873). *Українська мова та література*. 1998. №21–24. С.29–30.
7. Франко І. До студій над Ст. Руданським. *Зібрання творів: У 50-ти томах*. Т. 28. К., 1980. С. 219–221.
8. Франко І. ХLI 60-ті роки на Україні. *Зібрання творів: У 50-ти томах*. Т. 41. К., 1980. С. 304–310.

Семінарське заняття 4. *Життя і творчість Пантелеймона Куліша.*

План

1. Біографічні відомості. Участь у Кирило-Мефодіївському товаристві. Тарас Шевченко – Пантелеймон Куліш.
2. Історіософська позиція Пантелеймона Куліша: від «апостола українського відродження» до «ренегата».
3. «Чорна рада»: джерела написання твору, національна модифікація вальтерскоттівського роману, сюжетно-композиційні особливості, історіософська складова, діалог з «Марусею» Марка Вовчка.
4. Поетична творчість Пантелеймона Куліша: «Досвітки», «Хуторна поезія», «Дзвін».
5. Біблія як світоглядний принцип митця. Художнє освоєння біблійних сюжетів у поезіях.

6. Пантелеймон Куліш як літературний критик, його роль в українському літературному процесі 50-60-х років XIX ст..

Художні тексти: «Чорна рада», «Орися», «Заспів», «Солониця», «Кумейки», поезії на вибір.

Основні поняття і категорії: історична повість, роман-хроніка, біблійні сюжети, літературна критика, вальтерскоттівський роман, романтизм, ідилія, реалізм, історіософія, філософсько-медитативна лірика, особистісно-психологічна лірика, хронотоп.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Охарактеризуйте зміни у світогляді Пантелеймона Куліш, його амбівалентність (наприклад, романтизм / позитивізм).
2. Який вплив мала теорія самопізнання Григорія Сковороди на формування націотворчої позиції діяча?
3. Якими були стосунки Тарас Шевченко – Пантелеймон Куліш? Чому вони змінилися від побратимства до полеміки?
4. Проаналізуйте зміни у ставленні Пантелеймона Куліша до історії козаччини. Спробуйте аргументувати їх.
5. Якому принципу зображення історії надає перевагу Пантелеймон Куліш? У чому новаторство «Чорної ради»?
6. Обґрунтуйте аристократичну концепцію роману-хроніки. Який герой / герої стали її втіленням?
7. Композиційною засадою «Чорної ради» є хронотоп дороги. Чому, на Вашу думку, до неї вдається письменник?
8. Чому «Дзвін» вважається одним із найбільших здобутків української поезії XIX ст.?
9. У поезії «Піонер» є наступні рядки: «Я не поет і не історик, ні! / Я – піонер з сокирою важкою: / Терен колючий в рідній стороні / Вирубаю трудящою рукою». Чи виконав свою місію сформувати духовність українського народу Пантелеймон Куліш?
10. Як Ви вважаєте, чому серед українських митців у 20-х роках XX ст. виник «культ Куліша»?

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте відеолекцію Степана Процюка «Психологічний портрет Пантелеймона Куліша» (URL: <http://surl.li/ssrwc>)

Література:

1. Бовсунівська Т. Тема мовчазного пророка в українському романтизмі: Шевченко, Куліш. *Дивослово*. 1997. № 3. С. 3–8.
2. Владимірова В. «Етнографічні та історичні істини» (два типи дискурсу Пантелеймона Куліша). *Слово і час*. 1998. № 11. С. 58–61.
3. Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ–поч. ХХ ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 39–89.
4. Єфремов С. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1993. С. 216–234.
5. Жулинський М. У праці каторжній, в трагічній самоті. *Куліш П. Твори*: У 2 т. Київ: Дніпро, 1989. Т. 1. С. 5–30.
6. Зборовська Н. Код української літератури : проект психоісторії новітньої української літератури : монографія. Київ : Академвидав, 2006. С. 121–131.
7. Зеров М. Твори: У 2-х т. Київ, 1990. Т. 2. С. 185–213, С. 247–293.
8. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 69–154.
9. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: особистість, письменник, мислитель : у 2-х т. Т. 1 : Життя Пантелеймона Куліша. Київ, 2007. 463 с. URL: <http://surl.li/ssqec>
10. Нахлік Є. Пантелеймон Куліш: особистість, письменник, мислитель : у 2-х т. Т. 2 : Світогляд і творчість Пантелеймона Куліша. Київ, 2007. 462 с. URL: <http://surl.li/ssqdm>
11. Панченко В. Олександрівська «лабораторія» Пантелеймона Куліша. *Панченко В. Магічний кристал: Сторінки історії українського письменства*. Кіровоград, 1995. С. 5–19.
12. Панченко В. «Думка у мене стоїть на сторожі почуття...» : любовні сюжети в житті й поезії Пантелеймона. *Дивослово*. 1997. № 12. С. 34–36.
13. Франко І. «Хуторна поезія» П. Куліша. *Зібрання творів*: У 50 т. Т. 26. К., 1980. С. 161–179.
14. Шевельов Ю. Кулішеві листи і Куліш у листах: вибрані листи Пантелеймона Куліша, українською мовою писані / ред. Ю. Луцького; передм. Ю. Шевельова. Нью-Йорк; Торонто: Укр. вільна акад. наук у США, 1984. 326 с. URL: <http://surl.li/ssqox>
15. Юрчук О. Містичний і раціональний типи пророків: Т. Шевченко, П. Куліш. *Літературознавчі студії*. 2009. Вип. 3. С. 43–56.
16. Юрчук О. Художня парадигма «іншості» в «Чорній раді» П. Куліша та «Спогадах...» Г. Жевуського. *Полілог*. 2003. № 1. С. 98–102.

Семінарське заняття 5. *Творчість Олекси Стороженка.*

План

1. Життєвий шлях Олекси Стороженка: письменник, вояка і слідчий.
2. Тематика і образи «Українських оповідань»:
 - цикл «З народних уст»
 - «Оповідання Грицька Ключника»
3. Жанрова природа, особливості композиції та система образів «Марка Проклятого».

Художні тексти: «Марко Проклятий», «Се така баба, що чорт їй на махових вилах чоботи оддавав», «Два брати», «Вчи лінивого не молотом, а голодом», «Скарб», «Три сестри», «Сужена», «Голка», «Вуси», «Закоханий чорт», «Кіндрат Бубенко-Швидкий», «Прокіп Іванович», «Межигорський дід», «Матусине благословення», «Чортова корчма», «Дорош», «Мірошник», «Споминки про Микиту Леонтійовича Коржа».

Основні поняття і категорії: легендарно-фантастичні етюди, гумористично-побутові оповідання, анекдотичний сюжет, історична фантастика, гумор, сатира, байка, химерний роман, готичні фольклорні мотиви, романтизм, мандрівний сюжет, біблійний Агасфер, фольклорний Марко Пекельний.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Чому М. Зеров вважав, що «розвиток української літератури пішов поза Стороженком»?
2. Кому з відомих українців і які оповідання присвятив Олекса Стороженко?
3. Охарактеризуйте оповідання, що створені на основі фольклорних сюжетів.
4. Хто був радником Кирила Келепа («Закоханий чорт»)?
5. Чи вдалось Кондратовичу повернути свої статки («Голка»)?
6. Який із своїх творів Олекса Стороженко характеризує як такий, що «виношений під серцем»?
7. Яка приказка стала епіграфом до «Марка Проклятого»?
8. Які події призвели до того, що письменник перестав писати українською мовою?
9. Чи погоджуєтесь із твердженням М. Ільницького, що в Марку Проклятому зло запрограмоване?
10. Як пов'язані Марко Проклятий і Павло Кобза?

Завдання для самостійної роботи

Проаналізуйте як змінювалась оцінка творчого доробку Олекси Стороженка в літературно-критичних студіях (І. Франко, С. Єфремов, М. Зеров, Б. Лепкий, П. Хропко та інші).

Література:

1. Балущок В. Архаїчні витоки образу Марка Проклятого. *Слово і час*. 1996. № 11–12. С. 73–76.

2. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX–поч. XX ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 39–89.
3. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 402–403.
4. Зеров М. Твори: У 2-х т. Київ, 1990. Т. 2. С. 219–224.
5. Лепкий Б. Олекса Стороженко. *Стороженко О. Марко Проклятий*. Нью-Йорк, 1954. URL: <http://surl.li/sxweu>
6. Павличко С. Теорія літератури. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 463–473.
7. Пойда О. Роман «Марко Проклятий». *Слово і час*. 1995. № 11–12. С. 23–27.
8. Приходько І. Козацький дух Олекси Стороженка. *Березіль*. 2000. № 3–4. С. 173–181.
9. Решетуша С. «Марко Проклятий» – роман-експеримент (міфологічний аспект). *Слово і час*. 2006. № 9. С. 34–40.
10. Хропко П. Олекса Стороженко і його літературна спадщина. *Стороженко О. Марко Проклятий. Оповідання*. Київ: Дніпро, 1989. С. 5–20.
11. Хропко П. Яскравий представник романтичної прози. *Дивослово*. 1995. № 8. С. 28–32.

Семінарське заняття 6. *Творчість Юрія Федьковича*.

План

1. Життєвий шлях, громадська діяльність і світоглядна позиція Юрія Федьковича.
2. Творчість Ю. Федьковича у літературно-критичному дискурсі (О. Маковей, І. Франко, Леся Українка, М. Євшан, С. Єфремов)
3. Поетична творчість: мотиви і образи лірики, жанри, своєрідність поезики, продовження традицій Т. Шевченка (аналіз обраних поезій).
4. Прозова творчість: поєднання реалістичних і романтичних мотивів.

Художні тексти: збірки «Поезії» (1862), «Поезії» (1862-67), «Дикі думки» (1876); «Люба – згуба», «Серце не навчити», «Сафат Зінич», «Три як рідні брати», «Стрілець», «Жовнярка», «Опришок».

Основні поняття і категорії: романтизм, поеми, пісні, балади, співанка, думка, народнопоетична традиція, тема рекрутчини, етнографічно-побутове оповідання, казково-легендарне оповідання, повість.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Охарактеризуйте історичне та культурне життя Буковини середини XIX ст..
2. Хто заклав основи наукового фєдьковичезнавства? Що було зроблено?
3. Назвіть основні риси ліричних творів Ю. Федьковича?
4. Співвіднесіть мотиви поезій «буковинського соловейка» з творчістю романтиків Наддніпрянської України першої половини XIX ст.: що є спільного, а що відмінне?

5. У якому творі письменник розкрив тему суперництва між братами за дівчину?
6. Назвіть прозові твори, в яких розкрито жовнірську тематику?
7. Хто оповідає історію в творі «Сафат Зінич»?
8. Що спільного між «Любою-згубою» Ю. Федьковича і «Марусею» Г. Квітки-Основ'яненка?
9. Чим обумовлений відхід Ю. Федьковича від літературного життя Буковини?
10. Яка роль належить Ю. Федьковичу у функціонуванні газети «Буковина»?

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте матеріал про Юрія Федьковича із циклу телефільмів «Невигадані історії» (НЕВИГАДАНІ ІСТОРІЇ № 22 (Юрій Федькович) (URL: <http://surl.li/syspd>)).

Література:

1. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX–поч. XX ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 39–89.
2. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. Київ: Основи, 1998. С. 126–135.
3. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 448–453.
4. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 196–229.
5. Ковалець Л. Юрій Федькович у царині своєї лектури. *Слово і час*. 2006. № 1. С. 36–51. URL: <http://surl.li/syotw>
6. Ковалець Л. Осип Маковей у пошуках Юрія Федьковича. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія*. 2018. Вип. 18. С. 41–48. URL: <http://surl.li/syovd>
7. Леся Українка. Малорусские писатели на Буковине. *Повне академічне зібрання творів: у 14 томах*. Том 7. Літературно-критичні та публіцистичні статті / ред. В. Агеєва; передм. М. Моклиця; упоряд., комент. М. Моклиця, Н. Колошук, Т. Левчук. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 680 с. URL: <http://surl.li/ckenc>
8. Маковей О. Життєпис Осипа-Юрія Гординського-Федьковича. URL: <http://surl.li/syqwa>
9. Мельничук Б. Шевченкіана, творена в кріївках і кулагах. URL: <http://surl.li/syqpri>
10. Павличко Д. Літературознавство. Критика: У 2 т. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. Т. 1: Українська література. С. 109–121. URL: <http://surl.li/syqqf>
11. Ткачук М. Наратор-медіум у прозових творах Юрія Федьковича. *Studia methodologica. Філософія. Філологія*. 2005. Вип. 16 : Наративні виміри літератури: матеріали Міжнародної конференції з наратології. 23–24 жовтня 2003 р. С. 148–155.

12. Франко І. Перше повне видання творів Федьковича. *Зібрання творів*: У 50 т. Т. 33. К., 1980. С. 116–136.

13. Франко І. Осип-Юрій Федькович (Кілька слів по поводу 25-літнього ювілею його літературної творчості). Молодий вік Остапа Федьковича. Осип Гординський-Федькович: Посмертний спогад. *Зібрання творів*: У 50 т. Т. 27. К., 1980. С. 37–40, С. 149–164, С. 177–181.

14. Штейнбук Ф. Долаючи стереотипи сприйняття: стаття перша: «Сафат Зінич» Юрія Федьковича. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2011. № 4. С. 73–80.

15. Юрій Федькович у спогадах сучасників / упоряд., передм., примітки Лідії Ковалець. 2-е вид., доповн. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. 320 с.

Модуль V. Українська література 70-90-х рр. ХІХ ст.

Семінарське заняття 7. *Творчий доробок Івана Нечуя-Левицького.*

План

1. Біографічні відомості, світогляд і літературно-естетичні погляди письменника.

2. Тематична і жанрова різноманітність прози І. Нечуя-Левицького.

3. Повісті про село: «Дві московки», «Микола Джеря», «Кайдашева сім'я».

4. «Хмари»: жанрово-композиційні особливості і «новий герой-інтелігент».

5. Історичні романи І. Нечуя-Левицького: «Князь Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський».

Художні тексти: «Дві московки», «Микола Джеря», «Кайдашева сім'я», «Старосвітські батюшки та матушки», «Хмари», «Князь Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський» «Непотрібність великоруської літератури для України і для слов'янщини (Сьогочасне літературне прямування)».

Основні поняття і категорії: реалізм, об'єктивно-епічна реалістична проза, історичний роман, повість, повість-хроніка, деталь, літературне прямування, принцип реальності, принцип національності, принцип народності.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Іван Франко назвав Івана Нечуя-Левицького «всеобіймаюче око України». Чи погоджуєтесь Ви з ним? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Проаналізуйте публіцистичні твори І. Нечуя-Левицького. У чому, на його думку, небезпека космополітизму? У яких художніх творах він це відтворив?

3. Яким повинен бути подальший розвиток української літератури? Які принципи повинні домінувати?

4. Яку тему розкрив письменник у повісті «Дві московки»?

5. Скільки було редакцій повісті «Кайдашева сім'я»? Яку їй оцінку дав Іван Франко?

6. Якою була реакція критиків (М. Драгоманов, О. Білецький, С. Єфремов та інші) на твір «Хмари»?

7. Яким є образ «нового героя інтелігента», хто його уособлює?

8. Які засоби русифікації, що були застосовані до українців, зображено у художніх творах письменника?

9. Чому за радянських часів не друкувався історичний роман «Гетьман Іван Виговський»?

10. Перша назва твору «Князь Єремія Вишневецький» була «Перевертень». Чому, на Вашу думку, письменник змінив назву твору?

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте статтю І. Нечуя-Левицького «Непотрібність великоруської літератури для України і для слов'янщини (Сьогочасне літературне прямування)» (URL: <http://surl.li/sywbq>). Чи погоджуєтесь Ви з твердженнями письменника? Обґрунтуйте відповідь.

Література:

1. Абрамова І. Біля витоків української ідеї (Нечуй-Левицький і формально-національний напрям). *Слово і час*. 1999. №12. С. 56–58.

2. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX–поч. XX ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 91–143.

3. Єфремов С. Вибране. Київ: Наук. думка, 2002. С. 396–494.

4. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Феміна, 1995. С. 481–484.

5. Зборовська Н. Український світ у творчості Нечуя-Левицького: гендерний підхід. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та коледжах*. 2000. №5. С. 54–65.

6. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 381–413

7. Красавіна В. Пошуки української інтелігенції в повісті І. Нечуя-Левицького «Хмари». *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2014. № 15. С. 6–10.

8. Панченко В. Дві повісті Івана Нечуя-Левицького («Хмари», «Кайдашева сім'я»). *Неубієнна література: Дослідницькі етюди*. Київ: Твім інтер, 2007. С. 78–101. URL: <http://surl.li/syvrl>

9. Приходько І. Нечуй-Левицький проти «обрусенія» народів. *Березіль*. 1997. № 9-10. С. 156–165 ; 1998. № 5-6. С. 170–190.

10. Тарнавський М. Нечуваний Нечуй. Реалізм в українській літературі. 2018, 288 с.

11. Хропко П. Романи І. Нечуя-Левицького з життя інтелігенції. *Українська мова і література в школі*. 1988. № 11.

12. Шевчук В. Про «захмарених» героїв Івана Нечуя-Левицького, а також закон про тенденцію художнього твору і його мистецьку повновартість. *І. Нечуй-Левицький. Хмари*. Київ, 1993.

Семінарське заняття 8. *Творчість Панаса Мирного.*

План

1. Короткі біографічні відомості і творчий шлях Панаса Мирного.
2. Реалізм у творчості Панаса Мирного. Доля людини у ранніх оповіданнях письменника.
3. Творча історія роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: основа твору, співпраця з Іваном Біликом, жанрово-композиційна специфіка, система образів.
4. «Повія»: історія написання, жанрово-композиційні особливості, система образів, опозиція моралі села і міста у романі.

Художні тексти: «Хіба ревуть воли, як ясла повні?», «Повія», «Лихий поплутав», «П'яниця», «Лихі люди».

Основні поняття і категорії: реалізм, психологізм, натуралізм, фольклорна основа, принцип історизму, тема «маленької людини», образ «пропащої сили», епічна драматизація, повість, роман, оповідання, нарис, новела.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. На дихотомії «внутрішньої» і «зовнішньої» людини в письменнику наголошували такі літературознавці, як Сергій Єфремов, Юрій Лавриненко, а Євген Кирилюк і Борис Антоненко-Давидович заперечували її. Якої позиції Ви віддаєте перевагу? Чому?
2. Назвіть твір, який за жанром Сергій Єфремов назвав «психологічним етюдом» і який багатий на автобіографічний матеріал.
3. Одним із перших оповідань письменника вважається «Ганнуся» (1869–1870 рр.). Чий вплив простежується у стилі Панаса Мирного?
4. Чому на Вашу думку у творчості письменника образ міста зображено як осередок зла?
5. Розкодайте символізм назви роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Як Ви вважаєте чому автори відмовились від іменної назви «Чіпка»?
6. Чи можна Максима Гудзя зарахувати до «пропащої сили»?
7. Чому Чіпка не зміг реалізувати своє життя так, як Грицько?
8. Яке значення має друга частина роману? Чи не переобтяжує вона роман?
9. Однією з «вічних» тем у Мирного-письменника є тема жінки-повії. Чому, на Вашу думку, його так цікавила жіноча іпостась Агасфера? Які твори присвячено цій темі?
10. Порівняйте долі Христі, Марини і Мар'ї.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте відеолекцію Степана Процюка «Панас Мирний: страх і талант» (URL: <http://surl.li/sywpix>)

Література:

1. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX–поч. XX ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 91–143.

2. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Феміна, 1995. С. 485–488.
3. Зборовська Н. Код української літератури : проект психоісторії новітньої української літератури : монографія. Київ : Академвидав, 2006. С. 131–142.
4. Ільницький О. Конфлікт між козацьким і селянським світоглядом у романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». *Слово і час*. 1990. №4. С. 50–57.
5. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 414–443.
6. Левченко Н. М. Феноменологічна екзегеза імені як конструент психологічної характеристики літературних героїв: роман Панаса Мирного «Повія». *Вісник Житомирського державного університету*. 2004. Вип. 15. URL: <http://surl.li/tflwi>
7. Майдан О. Психологічні спостереження Панаса Мирного в жанрі роману. *Слово і час*. 1999. №10. С. 28–32.
8. Михальчук О. Об'єктивний тип романного мислення: (Роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»). *Слово і час*. 1994. № 4–5. С. 22–26.
9. Ніколаєнко В. М. Опозиція моралі міста і села в романі Панаса Мирного у контексті онтологічної проблеми «буття людини». *Актуальні проблеми слов'янської філології*. 2010. Вип. XXIII. Частина 3. URL: <http://surl.li/tflxy>
10. Ушкалов, Л. В. Панас Мирний. Харків : ПЕТ, 2012. 120 с.
11. Федоренко Т. Згублене життя: (До композиційного вивчення роману «Повія» Панаса Мирного). *Українська література в загальноосвітній школі*. 2003. № 4. С. 34–37.
12. Шевченко З. Панас Мирний: спроба сучасного прочитання життєвого і творчого шляху письменника. *Дивослово*. 2001. №12. С. 45–48.

Семінарське заняття 9. *Творчість Бориса Грінченка.*

План

1. Життєвий шлях, світоглядні принципи, літературно-естетична програма Бориса Грінченка. Громадська позиція і діяльність митця.
 2. Загальний огляд літературної спадщини. Полеміка з Михайлом Драгомановим.
 3. Проблемно-тематичний аспект і психологізм оповідань Бориса Грінченка про дітей.
 4. Дилוגія «Серед темної ночі» і «Під тихими вербами». Тема інтелігенції у повістях «Сонячний промінь», «На розпутті».
- Художні тексти:* «Дзвоник», «Екзамен», «Каторжна», «Батько й дочка», «Украла», «Кавуни», «Орися»; повісті «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами», «Сонячний промінь», «На розпутті».
- Основні поняття і категорії:* просвітницькі ідеї, дидактизм, поетична творчість, громадянська тема, ідеологічна заангажованість, роздум, ліричне пророцтво, сонет, пісенна лірика, інтимна лірика, байка, віршова казка,

поема, оповідання для дітей, тема дитинства, повість, диалогія, тема «пропащі сили».

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Окресліть естетико-літературні погляди Бориса Грінченка.
2. Де і коли був здійснений літературний дебют Бориса Грінченка?
3. Які псевдоніми використовував письменник?
4. Назвіть вимоги, які ставить Борис Грінченко до дитячої літератури.
5. Охарактеризуйте художні моделі відчуження в оповіданнях про дітей.
6. Кому письменник присвятив оповідання «Дзвоник»?
7. Які оповідання розкривають тему сирітства? Чому письменник звернувся до неї?
8. Чому Борис Грінченко звернувся до теми «пропащі сили»?
9. Розкодуйте символізм назв диалогії творів про село?
10. Охарактеризуйте образ вчителя диалогії.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте відеолекцію Степана Процюка «Борис Грінченко як письменник-ідеолог» (URL: <http://surl.li/tgpwd>).

Література:

1. Беззуб Ю. Борис Грінченко в суспільно-політичному русі кінця XIX ст. (Полемика про українську національну справу з Михайлом Драгомановим). *Борис Грінченко – відомий і невідомий*: матеріали щорічних Грінчевських читань. 8 грудня 2011 р., м. Київ. Київ : Київський університет ім. Б. Грінченка. 2012. URL: <http://surl.li/tgptz>
2. Борисюк І. В. Концепти «свого» і «чужого» простору у диалогії Б. Грінченка «Серед темної ночі» й «Під тихими вербами». *Літературознавчі студії*. 2011. Випуск 33. С. 64–68. URL: <http://surl.li/tgpyy>
3. Вовк О. Концепція дитячої української літератури в естетичній системі Бориса Грінченка. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 56. С. 179–182. URL: <http://surl.li/tgqud>
4. Голобородько Я. Борис Грінченко: просвітитель-письменник та вчений-універсал. *Українська мова і література в школі*. 2004. № 5. С. 58–61.
5. Грінченко Б., Драгоманов М. Діалоги про українську національну справу. Київ: Інститут української археографії НАН України, 1994. URL: <http://surl.li/tfnzy>
6. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX–поч. XX ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 91–143.
7. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Феміна, 1995. С. 502–510.
8. Єфремов С. Літературно-критичні статті. Київ: Дніпро, 1993. С. 322–332.

9. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 444–474.

10. Мельниченко Л.О. Художній психологізм малої прози Бориса Грінченка. *Літературознавчі студії*. 2013. Випуск 37. С. 56–62. URL: <http://surl.li/tgqbs>

11. Хорошков М.М. Літературно-критичні погляди М. Драгоманова та Б. Грінченка як вияв антиколоніального дискурсу української культури. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*. 2012. Вип. 7. С. 90–96. URL: <http://surl.li/tfnpy>

12. Хропко П. Діалогія Бориса Грінченка з життя села. *Дивослово*. 1997. №2. С. 33–36.

Семінарське заняття 10. *Творчість Олени Пчілки*.

План

1. Коротка біографія Олени Пчілки.
2. Літературна спадщина. Збірка поезій «Думки-мережанки». Переклади і переспіви.

3. Прозові твори: новизна тематики, образів, форми оповіді. Повість «Товаришки». Драматичні твори.

4. Статті, спогади письменниці, видавнича діяльність.

Художні тексти: «Думки-мережанки», «Товаришки», «Соловйовий спів», «Біла кицька», «Півтора оселедця».

Основні поняття і категорії: фольклоризм, поезія, натуралізм, реалізм, просвітницький конфлікт, психологізм, художня деталь, феміністична тема.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Дмитро Донцов вважав Олену Пчілку світлим винятком серед тогочасних інтелігентів. Чому він назвав її «матір'ю українського націоналізму»?

2. У 1880 році завдяки старанням Олени Пчілки було опубліковано (посмертно) збірку українського поета. Про якого автора йдеться і як називалась збірка?

3. Назвіть журнал, редактором і видавцем якого була Олена Пчілка.

4. Проаналізуйте внесок мисткині у розвиток етнографії. Обґрунтуйте політичний характер тогочасної етнографії.

5. Окресліть риси поетичного стилю Олени Пчілки.

6. Які теми домінують у поетичній творчості мисткині?

7. Який епіграф до своєї збірки обрала Олена Пчілка? Чи можна його вважати поетичним символом віри письменниці?

8. Охарактеризуйте новаторство прози Олени Пчілки.

9. Співвіднесіть аксіологічні установки старої громади і жінок-інтелігенток («Товаришки»).

10. У яких творах письменниця розкрила тему фальшивого народолобства?

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте відеолекцію Віри Агеєвої і Ростислава Семківа «Як Олена Пчілка Емський указ відмінила» (URL: <http://surl.li/tgwio>).

Література:

1. Денисюк І. Розвиток української малої прози XIX–поч. XX ст. / Наукове-видавниче товариство «Академічний Експрес». Львів, 1999. С. 91–143.
2. Донцов Д. Мати Лесі Українки (Олена Пчілка). Дві літератури нашої доби. Торонто: Вид-во «Гомін України», 1958. С. 135–176.
3. Дрофань Л. «І правду й боротьбу благословити» (Олена Пчілка в сучасному прочитанні). *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2010. Випуск 10. С. 200–223. URL: <http://surl.li/tgzjk>
4. Зайцева А. Поетичний світ Олени Пчілки. *Література в контексті культури*. 2013. Випуск 23(1). С. 43–47. URL: <http://surl.li/thael>
5. Камінчук Ольга. Олена Пчілка: аспекти творчої діяльності. *Слово і час*. 1999. № 6. С. 12–18.
6. Одарченко П. Славна дочка українського народу Олена Пчілка. *Нові дні: український універсальний журнал*. 1980, листопад. Ч. 11 (369). С. 6–10.
7. Олена Пчілка в літературному процесі порубіжжя. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2019. № 28. URL: <http://surl.li/tgwsu>
8. Шевчук В. Пчілка із поля літературного. Шевчук В. *Дорога в тисячу років: роздуми, статті, есе*. Київ: Радянський письменник, 1990. С. 276–280.

Семінарське заняття 11. *Драматургія Івана Карпенка-Карого.*

План

1. Загальний огляд театального життя України 70-80-х років XIX ст..
2. Театр корифеїв і його діячі.
3. Життєвий шлях Івана Карпенка-Карого.
4. Новаторство драми і джерела творчості Івана Карпенка-Карого.
5. «Бурлака»: особливості драматичного конфлікту.
6. Соціально-психологічна драма: «Наймичка», «Безталанна».
7. Від трагікомедії до сатиричної комедії: «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн».
8. Історична трагедія «Сава Чалий»: історія написання, система образів.

Художні тексти: «Бурлака», «Наймичка», «Безталанна», «Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн», «Сава Чалий».

Основні поняття і категорії: театр корифеїв, етнографізм і фольклоризм, реалізм, трагікомедія, соціально-побутова драма, соціально-психологічна драма, сатирична комедія, історична трагедія.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Співвіднесіть український і західноєвропейський театр другої половини XIX ст..

2. Охарактеризуйте театральну діяльність основних українських представників цього періоду.
3. Чи відбулось оновлення драматургії? Наведіть приклади.
4. Які псевдоніми використовував Іван Тобілевич?
5. Проаналізуйте новаторство драматургії І. Карпенка-Карого.
6. Як співвідносяться реалістична і романтична стратегії в драмах письменника?
7. Назвіть джерела творчості Івана Карпенка-Карого й охарактеризуйте їх вплив на драми.
8. Завдяки чому посилюється психологізм драм і трагедій І. Карпенка-Карого?
9. Як Ви вважаєте, чому драматург зупинився на назві «Безталанна»?
10. Які твори української класичної драматургії присутні в репертуарі сучасного театру? Наведіть приклади.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте відеоматеріал про І. Карпенка-Карого (URL: <http://surl.li/thdny>).

Література:

1. Данильчук О. Розкриття в п'єсі «Хазяїн» І.К.Карпенка-Карого деморалізуючого впливу на людину злочинних засобів збагачення. *Українська мова і література в школі*. 1999. С. 46–47.
2. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Феміна, 1995. С. 477–480.
3. Єфремов С. Літературно-критичні статті. Київ : Дніпро, 1993. С. 172–186.
4. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 573–591, С. 647–673.
5. Карасевич В. Образ Терентія Пузиря за комедією «Хазяїн» І. К. Карпенка-Карого. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2000. № 2. С. 33–36.
6. Коломієць В. В., Іванова О.В. Конфлікти і характери у трагедії Івана Карпенка-Карого «Сава Чалий». *Літературознавчі студії*. 2013. Випуск 37 (1). С. 395–402.
7. Малютіна Н. Явище жанрової інтерактивності у драматургії І. Карпенка-Карого. *Слово і час*. 2008. № 1. С. 53–61. URL: <http://surl.li/thcay>
8. Новиков А. І. Карпенко-Карий в контексті літературно-мистецького життя другої половини XIX – початку XX ст. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2009. № 7/8. С. 17–23.
9. Свербилова Т. Уроки «Хазяїна» наприкінці XX ст. *Слово і час*. 1998. №3. С. 61–64.
10. Франко І. Іван Тобілевич (Карпенко-Карий). *Зібрання творів*: У 50 т. Т. 37. К., 1980. С. 374–380.

Семінарське заняття 12-13. *Творчість Івана Франка. Поезія*

План

1. Формування світогляду Івана Франка. Громадсько-політична діяльність.
2. Перші поетичні спроби Івана Франка. Збірка «Баляди і розкази».
3. Збірка «З вершин і низин»: історія видання, композиційна структура збірки, домінуючі мотиви й образи, ліричний герой:
 - «Гімн» як взірєць політичної лірики
 - філософсько-алегорична притча «Христос і хрест»
 - філософська алегорія-міт «Каменярі»
 - символіка «Ідилії»
4. Збірка «Зів'яле листя»: історія написання, видання збірки, роль передмов, літературна містифікація («щоденник самогубця»), структура збірки, образи-символи; оцінка літературних критиків, відгук Василя Щурата – відповідь Івана Франка («Декадент») – відповідь Василя Щурата («Се не декадент!»).
5. Збірка «Мій Ізмарагд»: передмова, композиційна структура і провідні мотиви, жанрове різноманіття збірки, художня специфіка творів.
6. Загальна характеристика й естетична своєрідність збірок «Semper tūro», «Давнє і нове», «Із літ моєї молодості».
7. Поеми Івана Франка: загальний огляд. «Мойсей». «Смерть Каїна».

Художні тексти: «Баляди і розкази» (поезії на вибір здобувача); «З вершин і низин»: «Гімн», «Христос і хрест», «Каменярі», «Ідилії» і поезії на вибір здобувача із кожного розділу; «Зів'яле листя»; «Мій Ізмарагд»: послання «Сідоглавому», «Декадент», цикл «Паренетікон» та «Строфи», цикл «Притчі», «Мойсей», «Смерть Каїна».

Основні поняття і категорії: класицизм, романтичні теми і мотиви, реалізм, олітературнення фольклорних жанрів, пізньоромантична концепція історії, мотив поета і поезії, історіософська тема, ліричний герой, інтимна лірика, літературна містифікація, автобіографічні мотиви, легенда, притча, поема.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Проаналізуйте риси збірки «Баляди і розкази»? У чому несамостійність стилю Івана Франка, а в чому його новаторство?
2. Чому, на Вашу думку, першу збірку Івана Франка називають романтичною?
3. Передмова якої збірки містить такі рядки: *служити інтересам мого рідного народу та загальнолюдським поступовим, гуманним ідеям. Тим двом провідним зорям я, здається, не спроневірився досі ніколи і не спроневірюся доки мого життя?*
4. Назвіть літературного критика, який наголосив на принциповій відмінності двох видань збірки «З вершин і низин».
5. У чому полягає алегоричність поезії «Човен»?

6. Дмитро Павличко назвав збірку «Зів'яле листя» книжкою болю, туги й боротьби, позначену тією ж тремтячою хворобливістю і гарячкою, що й «Пісня пісень» Соломона. Чи погоджуєтесь Ви з його твердженням?

7. Охарактеризуйте вплив давньоукраїнських «Ізмарагдів» на збірку Іван Франка?

8. Назвіть джерела написання поеми «Смерть Каїна».

9. Які знання Каїн хотів розповісти людям?

10. Окресліть філософське підґрунтя поеми «Смерть Каїна».

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте наступні статті Івана Франка: «Дещо про самого себе», «Поет зради», «Поезія і її становисько в наших кременях».

2. Підготуйте інформацію за повістю-есе Романа Горака «Тричі мені являлася любов».

Література:

1. Гундорова Т. І. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997. 297 с.

2. Гундорова Т. Невідомий Іван Франко: Грані Ізмарагду. Київ: Либідь, 2006. 359 с.

3. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. Київ. Критика, 2006. 352 с.

4. Гундорова Т. «Я єсть мужик, пролог, не епілог...». Літературний портрет Івана Франка Київ : Веселка, 2006. 30 с.

5. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. Київ : Основи, 1998. С. 135–153.

6. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 489–494.

7. Зеров М. Твори: У 2-х т. Т. 2. Київ, 1990. С. 457–491.

8. Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 268–349.

9. Павличко Д. Літературознавство. Критика: у 2 томах. Т. 1: Українська література. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. С. 122–226. URL: <http://surl.li/tjbex>

10. Тихолоз Б. Четверта струна Франкової ліри: (Філософська лірика в координатах світоглядної еволюції). *Слово і час*. 2003. № 8. С. 32–44

11. Франко І. Дещо про самого себе. *Зібрання творів*: У 50 т. Т. 31. К., 1981. С. 28–31.

12. Франко І. Поезія і її становисько в наших временах. *Зібрання творів*: У 50 т. Т. 26. К., 1980. С. 393–399.

13. Франко І. Поет зради. *Додаткові томи до зібрання творів у 50-и томах*. Т. 54. К., 2010. С. 21–33.

14. Юрчук О. Візіонерсько-пророча утопія Івана Франка (за поемою «Мойсей»). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2016. Вип. 2. С. 147–149.

Семінарське заняття 14. *Творчість Івана Франка. Проза*

План

1. Сучасна інтерпретація художньої прози Івана Франка. Жанрова та тематична різноманітність творів.

2. Проблематика циклу оповідань «Борислав».

3. Повісті «Воа constrictor» та «Борислав сміється», їх взаємозв'язок. Твори на селянську тематику.

4. Тема інтелігенції в творчості І. Франка: «Для домашнього огнища», «Основи суспільності», «Лель і Полель».

5. Художні особливості роману «Перехресні стежки».

Художні тексти: цикл «Борислав», «Воа constrictor», «Борислав сміється», «Для домашнього огнища», «Основи суспільності», «Лель і Полель», «Перехресні стежки».

Основні поняття і категорії: проза, романтизм, натуралізм, психологізм, імпресіонізм, повість, роман виховання.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Сергій Єфремов зауважив, що об'єктом белетристичного дослідження Івана Франка є народ. Наведіть аргументи на користь цього твердження або його спростування.

2. Охарактеризуйте тенденції, що присутні у прозових творах Івана Франка.

3. Окресліть основні мотиви оповідань письменника.

4. У якому оповіданні соціальні проблеми були тлом для розгортання драми любовного трикутника?

5. В яких оповіданнях зображено розпад патріархального укладу життя?

6. Проаналізуйте вплив німецького письменника К. Шпіндлера на прозову творчість Івана Франка.

7. Яких проблем торкається письменник у повістях?

8. Скільки редакцій зробив Іван Франко повісті «Воа constrictor»?

9. У якому творі зображено історію накопичення капіталу?

10. Скільки сюжетних ліній у «Перехресних стежках»?

Завдання для самостійної роботи

Чи відомі Вам екранізації творів Івана Франка? Порівняйте, що спільного і відмінного між фільмами і літературними творами.

Література:

1. Гундорова Т. І. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997. 297 с.

2. Гундорова Т. Франко не Каменяр. Франко і Каменяр. Київ. Критика, 2006. 352 с.

3. Гундорова Т. «Я єсть мужик, пролог, не епілог...». Літературний портрет Івана Франка Київ : Веселка, 2006. 30 с.

4. Демчук О. Синтез реалістичної, романтичної, натуралістичної та експресіоністичної манер письма в повісті Івана Франка «Перехресні

стежки». *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2003. № 2. С. 82–86.

5. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. Київ : Основи, 1998. С. 135–153.

6. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. С. 489–494.

7. Зеров М. Твори: У 2-х т. Т. 2. Київ, 1990. С. 457–491.

8. Історія української літератури XIX століття: У 2 кн. Книга 2. / За редакцією академіка М. Г. Жулинського. Київ. Либідь, 2006. С. 268–349.

9. Легкий М. Проза Івана Франка: поетика, естетика, рецепція в критиці: монографія. / науковий редактор Євген Нахлік ; ДУ «Інститут Івана Франка НАН України» ; Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2021. 608 с.

10. Легкий М. Проза Івана Франка: проблеми класифікації. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Випуск 55: Франкознавство. С. 15–20.

11. Легкий М. Проза Івана Франка як психобуттєвий і соціокультурний феномен. Загальні зауваги. *Слово і час*. 2019. № 2. С. 12–25.

12. Легкий М. Танатопоетика прози Івана Франка: тривіалізація смерті. *Toronto Slavic Quaterly*. 2016. Вип. 58. URL: <http://surl.li/tjfvv>

13. Павличко Д. Літературознавство. Критика: у 2 томах. Т. 1: Українська література. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. С. 122–226. URL: <http://surl.li/tjbex>

14. Панченко В. Любов і боротьба Євгенія Рафаловича (Повість Івана Франка «Перехресні стежки»). *Дивослово*. 1999. № 10. С. 40–44.

15. Тихолоз Б. «Цілий чоловік» в етико-антропологічній концепції І. Франка. *Слово і час*. 1999. № 2. С. 32–34.

Модуль VI. Теоретичні засади раннього українського модернізму

Семінарське заняття 15. **Модернізм в українській літературі та його вивчення.**

План

1. Криза народництва. Зіткнення поглядів: Франкове розуміння новизни літератури межі століть (статті «Старе й нове...» (<https://cutt.ly/OIb2fFK>), «3 останніх десятиліть XIX віку» (<https://cutt.ly/TIb2Og7>)).

2. Леся Українка про відмінність творчої манери Ольги Кобилянської та Василя Стефаника від «старої школи» (Юрія Федьковича) у виступі «Писателі-русини на Буковині» (<https://cutt.ly/GIb9Urr>).

3. Поява модернізму в українській літературі. Реалізм – модернізм, модернізм – декаданс: тлумачення термінів.

4. Естетично-філософські засади модернізму.

5. Модерністські угруповання та видання: загальний огляд.

6. Дискусія: Іван Франко – Микола Вороний.

7. Літературне угруповання «Молода муза».
8. Угруповання «Українська хата». Дискусія: «хатяни» – Сергій Єфремов.

Тексти: Іван Франко «Старе й нове...», «З останніх десятиліть ХІХ віку», «Лісова Ідилія»; Леся Українка «Писателі-русини на Буковині», Микола Вороний «Іванові Франкові».

Основні поняття і категорії: народництво, декаданс, модернізм, авангард, імпресіонізм, експресіонізм, неоромантизм, символізм, неореалізм.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Європейський модернізм чи європейські модернізми? Національна своєрідність раннього українського модернізму.
2. Зіткнення поглядів: Франкове розуміння новизни літератури межі століть.
3. Леся Українка про відмінність творчої манери Ольги Кобилянської та Василя Стефаника від «старої школи» (Юрія Федьковича).
4. Модерністські угруповання та видання: загальний огляд.
5. Про що дискусія між Іваном Франко та Миколою Вороним?
6. Літературне угруповання «Молода муза».
7. Угруповання «Українська хата».
8. Дискусія: «хатяни» – Сергій Єфремов.
9. Літературознавча рецепція раннього українського модернізму (погляди Соломії Павличко, Тамари Гундорової, Наталки Шумило та ін.).
10. Своєрідність стильових різновидів раннього українського модернізму. Чи варто говорити про їх національну специфіку?

Завдання для самостійної роботи

Порівняйте погляди Соломії Павличко та Тамари Гундорової на ранній українській модернізм.

Література:

1. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К., 1999. 447 с.
2. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997. 297 с.
3. Зборовська Н. Код української літератури. К., 2006. 504 с.
4. Ковалів Ю. Історія української літератури кін. ХІХ – поч. ХХ ст. К.: ВЦ «Академія», 2019. 528 с.
5. Малютіна Н. Українська драматургія кінця ХІХ – початку ХХ ст. К., 2010. 256 с.
6. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Івано-Франківськ, 2002. 392 с.
7. Поліщук Я. Література як геокультурний проект. К., 2008. 304 с.
8. Шумило Н. Під знаком національної самобутності. К., 2003. 354 с.

Семінарське заняття 16. *Стильові різновиди раннього українського модернізму.*

План

1. Стильові різновиди раннього українського модернізму:

- імпресіонізм
- неоромантизм
- експресіонізм
- неореалізм
- символізм

2. Інтерпретація художніх текстів.

Художні тексти: Михайло Коцюбинський «Цвіт яблуні», Ольга Кобилянська «Рожі», Василь Стефаник «Діточа пригода», Володимир Винниченко «Момент», Олександр Олесь «Айстри».

Основні поняття і категорії: стильовий різновид, імпресіонізм, неоромантизм, експресіонізм, неореалізм, символізм, психологізм, мистецький синтез, новела, етюд, поезія в прозі.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Визначте риси імпресіонізму.
2. Охарактеризуйте ознаки неоромантизму та символізму. Чи є в них спільні риси?
3. Специфіка українського експресіонізму.
4. Неореалізм та психоаналіз: осі перетину.
5. Співвіднести художні тексти зі стильовими різновидами українського модернізму (неоромантизм, імпресіонізм, експресіонізм, неореалізм, символізм), обґрунтувати свої міркування.
6. Охарактеризуйте жанрову своєрідність модерністської прози.
7. Михайло Коцюбинський називає свою новелу «етюд». Чи є підстави для такого жанрового визначення? Аргументуйте свою думку.
8. Василь Стефаник використав специфічну форму «однобічного» діалогу в «Діточій пригоді». Спробуйте пояснити, для чого митець це зробив.
9. Чи є елементи казки в новелі «Рожі» Ольги Кобилянської?
10. Як Ви розумієте назву оповідання «Момент» Володимира Винниченка?

Завдання для самостійної роботи

Запропонуйте інші тексти представників раннього українського модернізму, в яких присутні ознаки імпресіонізму, експресіонізму, новоромантизму, символізму та неореалізму.

Література:

1. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997. 297 с.
2. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. К, 1999. 447 с.
3. Поліщук Я. Література як геокультурний проект. К., 2008. 304 с.

4. Шумило Н. Під знаком національної самобутності. К., 2003. 354 с.

**Модуль VII. Особливості розвитку прози, поезії та драматургії
кінця XIX – початку XX століть**

Семінарське заняття 17. *Проза кінця XIX – початку XX століть.
Творчість Ольги Кобилянської.*

План

1. Українська модерністська проза кінця XIX – початку XX ст.: загальний огляд.
 2. Ідея жіночої емансипації у світогляді та ранній творчості письменниці (стаття «Дещо про ідею жіночого руху»).
 3. Психологізм повісті «Царівна». Типи «нової жінки» в прозі Ольги Кобилянської.
 4. Новела «Valse melancoliqu». Проблема емансипації жінки й жіночої дружби.
 5. Соціально-психологічна повість «Земля». Історія написання, проблематика.
 6. Символістський та міфологічний простір повісті «Земля». Особливості моделювання образів.
- Художні тексти:* повість «Царівна», новела «Valse melancoliqu», повість «Земля».
- Основні поняття і категорії:* неоромантизм, символізм, міфологізм, психологізм, фемінізм, новела, повість.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Специфіка української модерністської прози.
2. Охарактеризуйте ознаки неоромантизму в творчості Ольги Кобилянської.
3. Які погляди Ольги Кобилянської на жінку в патріархальному суспільстві?
4. Які типи «нової жінки» визначила Тамара Гундорова в прозі Ольги Кобилянської?
5. Поясніть назву повісті «Царівна». Чому, на Вашу думку, Ольга Кобилянська зупинилася саме на цій назві?
6. Специфіка жіночої дружби в новелі «Valse melancoliqu».
7. Чи є прототипи жіночих образів з новели «Valse melancoliqu»?
8. У чому новаторське переосмислення землі в однойменній повісті Ольги Кобилянської?
9. Міфологічний дискурс повісті «Земля».
10. Специфіка моделювання образів у прозі Ольги Кобилянської.

Завдання для самостійної роботи

Чи відомі Вам екранізації творів Ольги Кобилянської? Перегляньте фільм «Меланхолійний вальс» і порівняйте його з літературним твором.

Література:

1. Євшан М. Ольга Кобилянська. *Критика. Літературознавство. Естетика*. К., 1998. (<https://cutt.ly/FIb5mGc>).
2. Гундорова Т. *Femina melancholica*: стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. К., 2002. 271 с. (<https://cutt.ly/9Ib6jGz>).
3. Демченко І. Особливості поетики Ольги Кобилянської. К., 2001. 208 с.
4. Врублевська В. Шарітка з рунгу. Біографічний роман про Ольгу Кобилянську. К., 2007. 512 с.
5. Левченко Г. Зачарована казка життя Ольги Кобилянської. К., 2008. 224 с.
6. Павличко Д. Туга і непокора. URL: <https://ukrlit.net/info/literary/39.html>

Семінарське заняття 18. *Проза кінця XIX – початку XX століть. Творчість Михайла Коцюбинського.*

План

1. Особливості художнього стилю М. Коцюбинського.
2. Періодизація творчості митця за Ярославом Поліщуком («І ката, і героя він любив...»).
3. Моделювання дитячих образів в оповіданнях Михайла Коцюбинського («Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник»).
4. Тема психологічного роздвоєння людини-митця в творчості Михайла Коцюбинського («Intermezzo»).
5. Соціально-психологічні проблеми в творчості Михайла Коцюбинського («Він іде», «Persona grata»).
6. Нове переосмислення проблеми людини й землі в повісті «Fata morgana». Імпресіоністичні риси твору.

Художні тексти: «Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник», «Intermezzo», «Він іде», «Persona grata», «Fata morgana».

Основні поняття і категорії: реалізм, імпресіонізм, символізм, оповідання, новела, повість.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Художній стиль Михайла Коцюбинського: від реалізму до імпресіонізму.
2. Періодизація творчості Михайла Коцюбинського.
3. Які періоди виділив Ярослав Поліщук у творчості Михайла Коцюбинського (за працею «І ката, і героя він любив...»)?
4. Специфіка моделювання дитячих образів у прозі Михайла Коцюбинського.
5. Автотематичні новели. Людина-митець у творчості Михайла Коцюбинського.
6. Особливості зображення соціальних проблем у прозі Михайла Коцюбинського: психологічний контур.

7. У чому новаторське переосмислення землі в повісті *Fata morgana* Михайла Коцюбинського?

8. Назвіть риси імпресіонізму у прозі Михайла Коцюбинського. Проілюструйте текстами.

9. Сучасна літературознавча рецепція прози Михайла Коцюбинського.

10. Чому Михайла Коцюбинського називають «сонцепоклонником»?

Завдання для самостійної роботи

1. Чи відомі Вам екранізації творів Михайла Коцюбинського? Перегляньте фільм «Подарунок на іменини» і порівняйте його з літературним твором.

2. Опрацюйте есе Соломії Павличко «Пристрасть і їжа: особиста драма Михайла Коцюбинського».

Література:

1. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. У двох книгах. Книга 1. /за редакцією проф. О.Д. Гнідан. Київ «Либідь». 2005. С. 280–352.

2. Коцюбинська М. Михайло Коцюбинський – сьогоднішніми очима. *Мої обрії*. Т. 1. К., 2004. С. 213–262.

3. Поліщук Я. І ката, і героя він любив...: Михайло Коцюбинський: літературний портрет. К., 2010. 304 с.

4. Рудницький М. Михайло Коцюбинський. *Від Мирного до Хвильового. Між ідеєю і формою*. Дрогобич, 2009. С. 166–174.

5. Шевчук В. Поезія не живе на смітнику: Михайло Коцюбинський та його проза. *Українська мова й література в середніх школах*. 2002. № 2.

Семінарське заняття 19. *Проза кінця XIX – початку XX століть. Творчість Василя Стефаника.*

План

1. Тематика, образність, художнє мовлення представників «покутської трійці».

2. Особливості художнього стилю Василя Стефаника. Національний варіант експресіонізму.

3. Новела «Новина» Василя Стефаника: історія написання, особливості композиції, проблематика.

4. Селянський світ у новелах Василя Стефаника: особливості композиції, образи, роль художньої деталі («Катруся»).

5. «Виводили з села», «Стратився»: проблема рекрутчини.

6. Тема еміграції («Камінний хрест»).

Художні тексти: «Новина», «Катруся», «Виводили з села», «Стратився», «Камінний хрест».

Основні поняття і категорії: експресіонізм, національний варіант експресіонізму, оповідання.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Художній стиль (або стилі) представників «покутської трійці».
2. Світогляд та художній стиль Василя Стефаника.
3. Національний варіант експресіонізму (за працею Наталки Шумило «Під знаком національної самобутності».
4. Своєрідність композиції «Новини» Василя Стефаника.
5. Проблематика «Новини» Василя Стефаника: історія відсутності хліба чи психологія вбивства?
6. «Катруся»: батьківські оповідні стратегії. Роль художньої деталі
7. У чому новаторське переосмислення рекрутчини в прозі Василя Стефаника?
8. Біографічний контекст новели «Стратився».
9. Проблема еміграції в «Камінному хресті».
10. Сучасна літературознавча рецепція прози Михайла Коцюбинського.

Завдання для самостійної роботи

1. Чи відомі Вам екранізації творів Василя Стефаника? Перегляньте фільм «Камінний хрест» і порівняйте його з літературним твором.
2. Опрацюйте статтю Ольги Подлісецької «Камінний хрест» В. Стефаника та «Міф про Сізіфа» А. Камю: екзистенційні виміри» (<http://surl.li/tlwuv>).

Література:

1. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. У двох книгах. Книга 1. /за редакцією проф. О.Д. Гнідан. Київ «Либідь». 2005. С. 411–475.
2. Гнідан О. Василь Стефаник: життя і творчість. URL: <https://cutt.ly/HIniW45>
3. Коцюбинська М. Читаючи Стефаника. *Мої обрії*. Том 1. К., 2004. С. 157–191.
4. Рудницький М. Василь Стефаник. *Від Мирного до Хвилювого. Між ідеєю і формою*. Дрогобич, 2009. С. 186–193.
5. Шумило Н. Національний варіант експресіонізму. Під знаком національної самобутності. К., 2003. С. 304–328.

Семінарське заняття 20. *Проза кінця XIX – початку XX століть. Психологізм оповідань про дітей Володимира Винниченка.*

План

1. Збірка «Намисто» Володимира Винниченка: екзистенційно-психологічна концепція дитячого світу.
2. Фольклорна стилізація збірки «Намисто»
3. Оповідання «Кумедія з Костем»: психологізм як образна домінанта.

4. Роль художньої деталі в оповіданні «Кумедія з Костем». Смерть як катарсис.

5. Оповідання «Федько-халамидник». Місце автобіографізму.

6. Психологізм образу Федька-халамидника.

Художні тексти: «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник».

Основні поняття і категорії: дитяча література, проза для дітей, проза про дітей, фольклорна стилізація, катарсис, автобіографізм.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Дитячий світ у збірці «Намисто» Володимира Винниченка.

2. Фольклорна стилізація збірки «Намисто».

3. Психологізм оповідань про дітей Володимира Винниченка.

4. Роль художньої деталі в оповіданнях про дітей Володимира Винниченка.

5. Специфіка моделювання образу Костя в оповіданні «Кумедія з Костем».

6. Як Ви розумієте назву оповідання «Кумедія з Костем»?

7. Смерть і катарсис в оповіданнях про дітей Володимира Винниченка.

8. Специфіка моделювання образу Федька в оповіданні «Федько-халамидник».

9. Автобіографізм оповідань про дітей Володимира Винниченка.

10. Сучасна літературознавча рецепція оповідань про дітей Володимира Винниченка.

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте розділ монографії Анфіси Горбань «Наративна перспектива в оповіданнях В. Винниченка (на прикладі «Федька-халамидника».

Література:

1. Горбань А. «Почування, які викликають речі» Мала проза В. Винниченка у світлі авторської суб'єктивності: монографія. Житомир: ЖДУ, 2011. 176 с.

2. Заверталюк Н. Екзистенційна проблематика оповідань В. Винниченка для дітей і про дітей. URL: <https://cutt.ly/2InslCd>

3. Мацевко Л. Засоби характеротворення в малій прозі В. Винниченка. *Дивослово*. 2000. № 4. С. 11–17.

4. Присяжнюк С. Особливості поетики дитячої прози Володимира Винниченка (на матеріалі збірки «Намисто»). *Наукові записки. Серія: Філологічна*. Випуск 92. Кіровоград, 2010. С. 217–224 (<https://cutt.ly/zInaaDD>).

Семінарське заняття 21. ***Проза кінця XIX – початку XX століть. Творчість Архипа Тесленка.***

План

1. Трагізм життя «наймолодшого класика» української літератури. Опрацювати «Чорне яблуко. Роман про Архипа Тесленка» Степана Процюка.

1. Безбарвне життя українського селянина в оповіданнях Архипа Тесленка («Школяр», «За паспортом», «Хуторяночка», «Радощі»).

2. Автобіографічні оповідання митця («Немає матусі», «Щоб з мене було», «Поганяй до ями!»).

3. Тюремні оповідання Архипа Тесленка («На чужині», «В тюрмі»).

4. Повість «Страчене життя».

Художні тексти: «Школяр», «За паспортом», «Хуторяночка», «Радощі», «Немає матусі», «Щоб з мене було», «Поганяй до ями!», «На чужині», «В тюрмі», «Страчене життя».

Основні поняття і категорії: реалізм, екзистенціалізм, автобіографізм, оповідання, повість.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Психобіографізм як принцип прочитання творчості Архипа Тесленка (за романом Степана Процюка «Чорне яблуко»).

2. Сучасна літературознавча рецепція творчості Архипа Тесленка.

3. Специфіка моделювання образу селянина в прозі архипа Тесленка.

4. Проблематика оповідань Архипа Тесленка.

5. Автобіографізм проза Архипа Тесленка.

6. Образ матері в прозі Архипа Тесленка.

7. Проблематика повісті «Страчене життя».

8. Моделювання образів у повісті «Страчене життя».

9. Поясніть назву повісті «Страчене життя».

10. Чому в прозі Архипа Тесленка домінантною є трагічне світовідчуття?

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте статтю Галини Яструбецької «Український літературний експресіонізм кінця XIX – поч. XX ст.: проза А. Тесленка» (<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/5924>).

Література:

1. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. У двох книгах. Книга 1. /за редакцією проф. О.Д. Гнідан. Київ «Либідь». 2005. С. 596–613.

2. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. К., 1998. (<https://cutt.ly/FIb5mGc>).

3. Єфремов С. На початку нового віку (Тесленко). *Історія українського письменства*. К.: Феміна, 1995. С. 567–601.

4. Панова Н. Суїцидальні тенденції в прозі Архипа Тесленка. URL: <https://cutt.ly/EInEPsz>

5. Процюк С. Чорне яблуко. Роман про Архипа Тесленка. К.: Академвидав, 2013. 192 с.

6. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль : МПП «Презент», 1994. 480 с.

Семінарське заняття 22. *Проза кінця XIX – початку XX століть. Фольклорно-міфологічні мотиви в українській модерністській прозі. «Тіні забутих предків» Михайло Коцюбинський.*

План

1. Історія створення повісті. «Тіні забутих предків»: традиційний сюжет та перегуки з іншими архітворами світової літератури.

2. Фольклорно-міфологічна основа твору.

3. Проблема єдності людини й світу, людини й природи, кохання й ненависті, язичництва й християнства.

4. Сюжет повісті. Особливості моделювання часу й простору.

5. Майстерність змалювання образів. Психологізм.

Художні тексти: «Тіні забутих предків».

Основні поняття і категорії: архітвори, фольклоризм, міфологізм, язичництво, християнство, повість.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Чи доречно порівнювати історію Івана та Марічки Михайла Коцюбинського з історією Ромео та Джульєтти Шекспіра?

2. Фольклорні компоненти повісті «Тіні забутих предків».

3. Міфологізм повісті «Тіні забутих предків».

4. Специфіка життя гуцулів у повісті «Тіні забутих предків».

5. Проблематика повісті «Тіні забутих предків».

6. Особливості моделювання часу та простору в повісті «Тіні забутих предків».

7. Біном «Іван – Марічка». Характеристика образів.

8. Біном «Юра – Палагна». Характеристика образів.

9. Поясніть назву повісті «Тіні забутих предків».

10. Повість «Тіні забутих предків» та кінематограф.

Завдання для самостійної роботи

Підтвердіть або заперечте думку Гната Хоткевича: «Коцюбинський не поет Гуцульщини – це сказати не тільки можу, а й мушу. І не тільки не поет, але людина, яка з холодним серцем, розсуд очно взяла писати про свій нарід і надала тому народові такі риси, які ганьблять його».

Література:

1. Логвиненко Н. Фольклорно-етнографічні джерела повісті «Тіні забутих предків». *Дивослово*. 1997. № 1. С. 57–60.

2. Піддубна Р. «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського: міфопоетика та ліро-епос. *Слово і Час*. 1992. №. 11. С. 68–73.

3. Білоцерківець Н. Тіні забутих предків (Любов і смерть у Михайла Коцюбинського). *Сучасність*. 1994. № 1.

4. Бестюк І. «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського: феномен тексту в контексті неоміфологізму української літератури початку XX століття. дис... канд. філол. наук: 10.01.01. Рівне, 2006.

Семінарське заняття 23. *Проза кінця XIX – початку XX століть. Фольклорно-міфологічні мотиви в українській модерністській прозі. «В неділю рано зілля копала...» Ольги Кобилянської.*

План

1. Літературна історія та інтерпретація сюжету: від фольклорної Марусі Чурай до Ольги Кобилянської.

2. Фольклорна основа повісті «В неділю рано зілля копала...».

3. Сюжет повісті «В неділю рано зілля копала...».

4. Проблема кохання та зради, вини й кари.

5. Особливості моделювання образів («Особи – це типи з дійсного життя, які я пізнала в горах: циганку Мавру, старого Андронаті, її батька, Гриця, одного молодого знаного мені одинака-гуцула, а решту домалювала фантазія» Ольга Кобилянська «Автобіографія»).

Художні тексти: «В неділю рано зілля копала...».

Основні поняття і категорії: архітвори, фольклор, міфологізм, сюжет, повість.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. У чому специфіка літературної інтерпретації фольклорної пісні у повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала...»?

2. Фольклорні компоненти повісті «В неділю рано зілля копала...».

3. Українські та циганські традиції у повісті «В неділю рано зілля копала...».

4. Проблематика повісті «В неділю рано зілля копала...».

5. Проблематика вини та кари як центральна в повісті «В неділю рано зілля копала...».

6. Особливості моделювання жіночих образів у повісті «В неділю рано зілля копала...». Втрачена та набута ідентичності (образ Тетяни).

7. Особливості моделювання жіночих образів у повісті «В неділю рано зілля копала...». Втрачена та набута ідентичності (образ Гриця).

8. Біном «Гриць – Тетяна».

9. Біном «Гриць – Настка».

10. Казкові компоненти в повісті «В неділю рано зілля копала...».

Завдання для самостійної роботи

Сучасна українська література й постать Ольги Кобилянської (за біографією Ольги Саліпи «Ольга»).

Література:

1. Гундорова Т. *Femina melancholica*: стаття і культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. К., 2002. 271 с. (<https://cutt.ly/9Ib6jGz>).

2. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. У двох книгах. Книга 1. /за редакцією проф. О.Д. Гнідан. Київ «Либідь». 2005. С. 163-169.

3. Жижченко Л. Жанрові модифікації в українській літературі початку XX століття (на прикладі повісті-балади О. Кобилянської «В неділю рано зілля копала»). URL: <https://cutt.ly/AInfRfF>

4. Левченко Г. Зачарована казка життя Ольги Кобилянської. К., 2008. 224 с.

5. Павлишин М. Ольга Кобилянська: прочитання. Харків: Акта, 2008 (<https://cutt.ly/JIngHpi>)

Семінарське заняття 24. *Поезія кінця XIX – початку XX століть. Творчість Лесі Українки.*

План

1. Рецепція творчості Лесі Українки (варто звернути увагу на думку сучасників Лесі Українки, особливо Івана Франка; розуміння постаті письменниці в радянський період; дослідження творчого доробку авторки сьогодні).

2. Збірки поезії Лесі Українки «На крилах пісень», «Думи і мрії», «Відгуки»: принцип побудови, проблематика, образи. Творча еволюція поетеси.

3. «Contra spem spero»: ідейна програма Лесі Українки чи ні? Дочка Прометея чи ні? (використати статтю П. Филиповича «Образ Прометея у творах Лесі Українки»).

4. Проблема митця і мистецтва в творчості Лесі Українки («Слово, чому ти не твердая криця...», «Давня казка»).

5. Інтимна лірика поетеси («Уста говорять: він навіки згинув...», «Нічка тиха і темна була», лірика в прозі «Твої листи пахнуть зів'ялими трояндами...»).

6. Жанрово-тематична своєрідність прози Лесі Українки (<https://cutt.ly/3InluDX> (тексти обрати самостійно)).

Художні тексти: «Contra spem spero», «Слово, чому ти не твердая криця...», «Давня казка», «Уста говорять: він навіки згинув...», «Нічка тиха і темна була», лірика в прозі «Твої листи пахнуть зів'ялими трояндами...».

Основні поняття і категорії: рецепція, поезія. жанр, новоромантизм, образ Прометея, інтертекстуальність.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Прижиттєва рецепція творчості Лесі Українки. Погляд Івана Франка.

2. Леся Українка й неокласики. Погляд Миколи Зерова.

3. Радянське літературознавство й творчість Лесі Українки.

4. Феміністична школа в українському літературознавстві й рецепція на творчість Лесі Українки.

5. Сучасні дослідження творчого доробку Лесі Українки (Віра Агеєєва, Тамара Гундорова, Ніла Зборовська, Євгенія Кононенко, Ярослав Поліщук).

6. Збірки поезії Лесі українки: від народництва до модернізму.

7. Дочка Прометея чи ні (за статтею П. Филиповича «Образ Прометея у творах Лесі Українки»)?

8. Слово – зброя або слово – світ (митець і мистецтво в поезії Лесі Українки).
9. Інтимна лірика Лесі Українки.
10. Модерністська проза Лесі Українки.

Завдання для самостійної роботи

Сучасна українська література й постать Лариси Косач (за романом Мирослава Лаюка «Залізна вода»).

Література:

1. Агеєва В. Поетеса зламу століть. Творчість Лесі Українки в постмодерній інтерпретації. Віра Агеєва. К., 2001.
2. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів, 1997.
3. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. – К., 1998 (<https://cutt.ly/F1b5mGc>).
4. Зборовська Ніла. Моя Леся Українка. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk652255.pdf>
5. Левченко Г. Міф проти історії: Семіосфера лірики Лесі Українки : монографія. К.: Академвидав, 2013. 332 с.
6. Полюхович О. Передмова. URL: <https://cutt.ly/3InluDX>
7. Филипович П. Образ Прометея в творах Лесі Українки. *Літературно-критичні статті*. К., 1991. С. 109-116 (<https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=7970>).
8. Юрчук О. «Пустота того часу не менша, ніж пустота нашого часу». Леся Українка – «порожні» люди – вода в романі Мирослава Лаюка «Залізна вода». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2022. № 56. С. 230-234.

Семінарське заняття 25. ***Поезія кінця XIX – початку XX століть. Творчість Миколи Вороного.***

План

1. Микола Вороний і модернізм. Заклики (заклик «Український альманах») й практичні спроби оновити поетичні форми тогочасної лірики (нові теми, європейські орієнтири). Полеміка з Іваном Франком. Поезія-декламація «Іванові Франкові» як відповідь на вступ до поеми «Лісова ідилія».
 2. М. Вороний – Артист. Культ краси та естетизму в поезії «Тіні», «Мавзолей», «Краса!», «Скрипонька», «В саяві мрій».
 3. Поема «Євшан-зілля»: проблематика, образи. Образ «євшан-зілля» та літературне переосмислення воловецької легенди.
 4. Інтимна лірика («За брамою раю»). Образ жінки в інтимній ліриці М. Вороного («Блакитна панна», «Інфанта»).
- Художні тексти:* «Іванові Франкові», «Тіні», «Мавзолей», «Краса!», «Скрипонька», «В саяві мрій», «Євшан-зілля», «Блакитна панна», «Інфанта».

Основні поняття і категорії: модернізм, символізм, імпресіонізм, естетизм.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Трагічна історія родини Вороного.
2. Микола Вороний та ранній український модернізм. Дискусія з Іваном Франком.
3. Чому Миколу Вороного названо «артистом»?
4. Імпресіоністський «візерунок» поезій Миколи Вороного.
5. Символізм у творчості Миколи Вороного.
6. Образ «євшан-зілля» та специфіка переосмислення половецької легенди в поемі «Євшан-зілля».
7. Проблематика поеми «Євшан-зілля».
8. Образи в поемі «Євшан-зілля». Специфіка їх моделювання.
9. Інтимна лірика Миколи Вороного.
10. Особливості поєднання особистісного та громадянського в поезії Миколи Вороного.

Завдання для самостійної роботи

Сучасна українська музика й тексти Миколи Вороного (Пікардійська терція «Любов – це талісман»).

Література:

1. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. У двох книгах. Книга 2. /за редакцією проф. О.Д. Гнідан. Київ «Либідь». 2005. С. 284-310.
2. Кузьменко В. Палімпсести Миколи Вороного. *Дивослово*. 1996. № 12.
3. Гундорова Т. «Fiat» Миколи Вороного. *Слово і час*. 1994. № 7. С. 32–33.
4. Творчість Миколи Вороного – перша декларація ідей і форм українського символізму. *Українська мова і література в школі*. 2005. № 5. С. 22 – 26.

Семінарське заняття 26. ***Поезія кінця XIX – початку XX століть. «Я все життя збирався тільки жити / Дивитись, слухати і пити / Нектар із келиха краси...». Поезія Олександра Олеся.***

План

1. Поет, ветеринар, почесний доктор філософії: життєпис Олександра Олеся (Кандиба). «Житомирські сліди» митця. «*Все мені ти снишся, мій маленький сину...*»: «Бу» та «Бо» або історія стосунків батька й сина.
2. «*Де ж в українській мові готові форми, готові категорії для висловлювання всіх переживань душі і розуму? Їх нема і мені довелося їх створювати*». Творчість Олександра Олеся: основні періоди та збірки. Неоромантик, символіст чи романтик?

3. *«Не треба струн! Меча мені гостри...»*. Громадянська лірика. («З журбою радість обнялась», «О слово рідне», «Ми не кинемо зброї», «Яка краса: відродження країни», «Європа мовчала»). «Вийди, змучена людьми...». «Коли б ми плакати могли...». Образ України в поезії Олександра Олеся.

4. *«Я закоханий... Люблю!»*: інтимно-пейзажна лірика поета («Чари ночі», «Ти знов прийшла», «Гроза пройшла, зітхнули трави» тощо).

5. *«В вигнанні дні течуть, як сльози...»*: емігрантська поезія збірок «Чужиною», «Кому повім печаль мою» («В вигнанні дні течуть як сльози», «Мойй матері». «Чи вгледжу ще свою країну», «На чужині», «Дивлюсь на пройдену дорогу», «Коли б я знав, що розлучусь з тобою»). Драматичне «повернення додому» Олександра Олеся.

Художні тексти: «З журбою радість обнялась», «О слово рідне», «Ми не кинемо зброї», «Яка краса: відродження країни», «Європа мовчала», «Вийди, змучена людьми...». «Коли б ми плакати могли...», Чари ночі», «Ти знов прийшла», «Гроза пройшла, зітхнули трави», «Чужиною», «Кому повім печаль мою», «В вигнанні дні течуть як сльози», «Мойй матері», «Чи вгледжу ще свою країну», «На чужині», «Дивлюсь на пройдену дорогу», «Коли б я знав, що розлучусь з тобою».

Основні поняття і категорії: модернізм, символізм, громадянська лірика, інтимна лірика.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Трагічна доля родини Кандиб.
2. Неоромантизм та символізм у поезії Олександра Олеся.
3. Як виникла ідея псевдоніму «Олесь»?
4. Періоди творчості Олександра Олеся.
5. Громадянська лірика Олександра Олеся: патріотизм та естетизм.
6. Образ України в ліриці Олександра Олеся.
7. Інтимна поезія Олександра Олеся. Людина й природа.
8. Емігрантський період життя Олександра Олеся.
9. Біом «Україна – Чужина» в ліриці Олександра Олеся.
10. Особливості поєднання особистісного та громадянського в поезії Олександра Олеся.

Завдання для самостійної роботи

Сучасна українська музика й тексти Олександра Олеся (Марічка Бурмака «Коли б ми плакати могли...», рок-гурт «Кому вниз» «Вийди, змучена людьми...»).

Література:

1. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст. У двох книгах. Книга 2. /за редакцією проф. О.Д. Гнідан. Київ «Либідь». 2005. С. 360–388.
2. Зеров М. Поезія Олеся і спроба нового її трактування. URL: <https://cutt.ly/1InvNdW>
3. Романов Сергій. «Бути письменником повсякчас: Леся Українка

та Олександр Олесь. *Слово і час*. 2016. № 12. С. 22-30.

4. Цуркан І. Творчість Олександра Олеся в оцінці сучасників. *Південний архів (Філологічні науки)*. 2018. № 73. С. 55-59.

Семінарське заняття 27-28. ***Драматургія кінця XIX – початку XX століть. Драматичні поеми Лесі Українки.***

План

1. Українська модерна драма: традиції, новаторство.
2. Українська неоромантична драма в контексті західноєвропейського драматургічного модерністського мислення. Неоромантизм Лесі Українки й західноєвропейська драма.

3. Інтерпретація традиційних сюжетів та образів у драматургії Лесі Українки: загальний огляд.

4. Особливості осмислення образу Дон Жуана в драматичній поемі «Камінний господар» Лесі Українки. Дон Жуан як традиційний образ.

5. Трансформація традиційних образів у «Камінному господарі» Лесі Українки.

Художні тексти: «Камінний господар».

Основні поняття і категорії: модерна драма, новоромантизм, традиційні сюжети, образи, інтертекстуальність.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Ознаки української модерної драми. Традиції, новаторство.
2. Українська новоромантична драма в західноєвропейському контексті.

3. Драма Лесі Українки й західноєвропейська драма: історія взаємовпливів.

4. Інтертекстуальність драм Лесі Українки.
5. Рецепція драматичного доробку Лесі Українки.
6. Сучасна літературознавча рецепція драм Лесі Українки
7. Специфіка моделювання образів у драматичних поемах Лесі Українки.

8. Переосмислення образу Дон Жуана в драматичній поемі «Камінний господар» Лесі Українки.

9. Жінка та влада в драматичній поемі «Камінний господар» Лесі Українки.

10. Трансформація традиційних образів у «Камінному господарі» Лесі Українки.

Завдання для самостійної роботи

Сценічна історія драм Лесі Українки.

Література:

1. Забужко О. *Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфології*. К., 2007.

2. Зборовська Н. *Моя Леся Українка*. Тернопіль, 2002. 228 с.
(<http://194.44.152.155/elib/local/sk652255.pdf>)

3. Демська Л. Проблема внутрішньої свободи в драматургії Лесі Українки. *Слово і час*. 1998. № 9-10. С. 54–57.
4. Драй-Хмара М. Творчість Лесі Українки. «Камінний господар». URL: <https://cutt.ly/EInWQ7W>
5. Реда Марта. Образ Дон Жуана у творчості Лесі Українки у контексті європейської Донжуніани. URL: <https://cutt.ly/MInQ7oa>
6. Хороб С. Українська модерна драма кінця XIX – початку XX століття (Неоромантизм, символізм, експресіонізм): Монографічне дослідження. Івано-Франківськ: Плай, 2002. 414 с.

Семінарське заняття 29. *Драматургія кінця XIX – початку XX століть. Слідами його експериментів»: драматургія Володимира Винниченка.*

План

1. «Де ж твоя чесність з собою?». Світогляд Володимира Винниченка: дисгармонія, «чесність з собою», конкордизм, нова мораль.
2. Особливості драматичного доробку В. Винниченка. Синтез інтелектуальної драми й мелодрами. Фаустівський тип модерного героя (людина пошуку й експерименту).
3. Гендерні проблеми в драматургії Володимира Винниченка:
4. «...не всяка вагітність – є дитина» («Memento»);
5. історія гендерних «тріумфіратів» або жінки, чоловіки, діти й мистецтво («Чорна Пантера і Білий Медвідь»).

Художні тексти: «Memento», «Чорна Пантера і Білий Медвідь».

Основні поняття і категорії: дисгармонія, «чесність з собою», конкордизм, нова мораль, неореалізм, модерна драма.

Питання для обговорень та самоперевірки:

1. Світогляд Володимира Винниченка.
2. Особливості художнього стилю Володимира Винниченка.
3. Синтез інтелектуальної драми й мелодрами в творчому доробку Володимира Винниченка.
4. Модерний герой у драмі Володимира Винниченка.
5. Новий тип жінки в драматургії Володимира Винниченка.
6. Гендерна проблематика драм Володимира Винниченка.
7. Гендерні проблеми у драмі «Memento».
8. Поясніть назву драми «Memento».
9. Гендерні проблеми в драмі «Чорна Пантера і Білий Медвідь».
10. Мистецтво, митець, родинні взаємини в драмі «Чорна Пантера і Білий Медвідь».

Завдання для самостійної роботи

Опрацюйте підрозділ «Чужі» Лесі Українки та «чесні з собою» Володимира Винниченка з монографії «Міфологічний горизонт українського модернізму» Ярослава Поліщука.

Література:

1. Гуменюк В. Сила краси. Проблеми поетики драматургії Володимира Винниченка. Сімферополь, 2001.
2. Михида С. Слідами його експериментів: Змістові домінанти та поетика конфлікту в драматургії В. Винниченка. Кіровоград, 2002.
3. Мороз Л. «...Сто рівноцінних правд». Парадокси драматургії В. Винниченка. К., 1994.
4. Процюк С. Маски опадають повільно. Роман про Володимира Винниченка. К., 2011.
5. Криловець А. Проблема правди – неправди в драматургії В. Винниченка. *Українська література перших десятиріч ХХ ст.: філософські проблеми*. Тернопіль, 2005. 256 с.
6. Шумило Н. В. Винниченко і сучасники. Проблема «школи». *Під знаком національної самобутності*. К., 2003. 354 с.

Навчальне видання

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ
ЗАНЯТЬ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (МОДУЛІ 4 – 7)»
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ
ОСВІТИ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА
ПРЕДМЕТНОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 014.01. СЕРЕДНЯ ОСВІТА
(УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА)**

Підписано до друку . Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Ум.-дрк. арк. 2,9.
Наклад 100. Зам.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ЖТ №10 від 07.12.2004р.
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua